

Kényszeregyesség készül a Forgalmi Bank ügyében.

(A Szeged tudósítójától.) Mint ismeretes, a Forgalmi Bank még az elmúlt hét végén, amikor a fizetéseket a rendőrség vizsgálatot kezdett meg, csődöt kért maga ellen és dr. Tóth Imrét a csődbíró ki is küldötte csődtömeggondnokul. Amint a rendőrség felfüggesztette az eljárást és az összes lefoglalt könyveket és levelezéseket átadta a csődtömeggondnoknak, dr. Tóth Imre azonnal megkezdte az egész ügy áttanulmányozását és elrendelte a teljes leltározást, illetve a rovincsolást.

A bank tisztviselői a régi hivatalos órák alatt szakadatlanul folytatják a leltározást és természetesen, senkit sem engednek be a bank helyiségébe. A leltározási munka elsősorban arra irányul, hogy most már véglegesen megállapítsák, tulajdonképpen mennyi a bank passzívja. A rendőrség a néhány napos gyors vizsgálat során mintegy félmilliárd korona passzívát állapított meg a könyvekből, azonban illetékes helyen úgy vélekednek, hogy a bank passzívja ennél az összegnél jóval nagyobb, miután nyolc hét óta nem vezettek rendszeresen a könyveket. A tisztviselők természetesen most azon is dolgoznak hogy ezeket a hátralékokat kiküszöböljék, mivel enélkül hiteles mérleget nem lehet készíteni. A restanciát a szakértők két hónapra teszik és most azon is fáradoznak, hogy megállapítsák, miért volt az elegendő tisztviselővel ren-

delkező banknak olyan sok el nem könyvelt ügyele.

Tiszta képet a csődtömeggondnok természetesen csak a mérleg elkészítése után nyerhet és ezután lehet majd megállapítani, hogy vannak-e olyan momentumok, amelyekért kriminális eljárás is indulhatna. Erről azonban ma még korai beszélni. A csődtömeggondnok egyébként eddig még egyetlen értékpapírt sem talált, de ez nem jelenti azt, hogy az ügyfelek papirjai elkallódtak. Az értékpapírok helyzete csak akkor fog tisztázódni, amikor azok a fővárosi bankok, amelyek összeköttetésben állottak a szegedi Forgalmi Bankkal, válaszolni fognak dr. Tóth Imre leveleire, amelyekben kérte őket, hogy tisztán tájékozzanak a Forgalmi Bank budapesti angazsmánjait.

A rovincsolási munkát előreláthatólag csak a hét végén fogják befejezni a tisztviselők, azután a szakértők vizsgálják át a bank 20—30 üzleti könyvét. Részletes kimutatást készítenek egyébként az adósok és a hitelezők névsoráról. A leltár lezárása után meg fogják kezdeni a bank követeléseinek behajtását.

Illetékes helyről egyébként úgy értesülünk, hogy komoly szándéka tárgyalások indultak meg bizonyos bankkörökkel, a csődtömeggondnok munkájától függetlenül. A bankhoz közel álló körök pedig, egy más verzió szerint, lépéseket tettek illetékes helyeken a kényszeregyesség perfektudárára.

A szegedi Szent Demeter-templom.

Írta: CS. SEBESTYÉN KÁROLY.

II.

XVIII. század elején a város sokat pereskedett a kegyuri jog miatt. A még török hódoltság alatt levő Csanád egyházmegye székhelyét Szegedre helyezték 1702-ben s a Szent Demeter-templomot jelölték ki székesegyháznak. Egy 1723-ban kelt királyi rendelet kimondja, hogy Szeged a püspöki székhelye és kötelezi a várost a templom és püspöki székház építésére. Csanádi püspök akkor gróf Nádasdy László volt, aki állandóan Győrött lakott s csak hosszabb vagy rövidebb időközökben tartózkodott Szegeden is. A püspök sürgette a budai kir. kamarát, hogy a várost a templom melletti jökarba helyezésére kötelezze. 1725-ben jött is a szigorú rendelet, amely az építkezés haladéktalan megkezdését elrendeli. Addig csak a templom mellett létesített kis kápolnát használták a palánki templom gyanánt. A város kegyuri perében mindenáron a hercegprímás közvetlen joghatósága alatt szeretett volna maradni s nem a csanádi püspöké alatt, főként azért, mert a templom kiépítésére a hercegprímástól anyagi segínyt vélt kinyerhetni, miként az érseknek járó dézsmaváltságból is évi 400 forintot kapott a templom javára. Viszont a csanádi püspök a templomépítéshez semmivel sem járult hozzá.

Mindez késleltette a templom restaurálását, melyet végre 1725 május 26-án kezdettek meg. Ez azonban tulajdonképpen nem volt restaurálás, hanem egyszerűen újjáépítés. A régi templomból éppen csak a külső falak maradtak meg, de azok sem eredeti alakjukban és kiterjedésükben. A poligonális szentély falait lebontották és a barokk stílusnak megfelelő félkör alakú új szentélyt emeltek, belül a hajóban hatalmas pillérek állítottak az ablakok között, a két falhoz s azokra rakták rá az új boltozatokat. Az igen nagy méretű gót ablakokat a felére kisebbitették s lapos körívű befedéssel a stílusnak megfelelően átalakították. A Templom-tér felé eső homlokzat elé pedig hozzáépítették a ma is látható jellegzetesen barokk homlokzat, szobrokkal, díszes bejárat.

Tudjuk, hogy a XVIII. század elején, a törökök fokozatos kiűzése után, szerte az országban mindenütt új templomokat emeltek, régi romban heverő egyházakat restauráltak. Ennek az építési kornak jellegzetes stíljét, amelyet a művészettörténelem osztrák barokk-nak vagy jezsuita stílus-nak nevez, hordja magán a Szent Demeter-templom is jelenlegi utolsó alakjában. Hogy ki volt az átalakítási tervek művésze, azt nem tudjuk, csak annyit lehet megállapítani, hogy az egészen bizonyosan osztrák, még pedig valószínűleg Bécs városából való volt. Tüzetesebb stíltani összehasonlítás minden valószínűség szerint Fischer von Erlach vagy J. L. Hildebrandt körébe utalná. Csak úgy melleleg hívom fel a figyelmet arra a nagy rokonságra, amely a szegedi Szent Demeter-templom és a budapesti Ferenciek templomának belseje között fennáll. Ausztriában is több helyen láttam olyan templomokat, amelyek a mienkkel nagy rokonságot mutatnak.

Huszonégy évig tartott a templom építése. A város úgy látszik nem nagyon sietett vele, erre mutatnak a felsőbb helyről intézett ismételt sürge-

tések. A pénzühiány talán nem volt az egyedüli oka ennek. Lehet, hogy a magyar város tanácsa nem akart német templomot építeni, bár erre közvetlen adatunk nincsen. Annyi azonban bizonyos, hogy éppen abban az időben a palánk lakosságának etnográfiai képe nagy változáson ment keresztül. A piarista atyák, akik abban az időben látták el a palánk plébánia ügyét a fentebb említett Lukács-féle kápolnában, kénytelenek voltak a magyar prédikációt beszűntetni, miután elfogytak a magyar anyanyelvű hívek, s helyette felváltva német és dalmát nyelven prédikáltak. Száz évig szónokoltak német nyelven az elkészült Szent Demeter templomában is.

Sok hasonlóságot mutat a régi templom építése az új fogadalmi templomával a költségek előteremtésében. Akkor is volt valami templomépítő bizottság és egy templomépítési alap, amelybe a kegyes adományok befolytak. Az adományozók névsorát, sajnos, nem közölhetjük, pedig érdekes volna összehasonlítás szempontjából — mert a templomépítés többi számadásával együtt ez is elveszett. Ami kevés adat a templomépítésre vonatkozólag fennmaradt, azt Reizner a régi tanács jegyzőkönyvekből szedte össze. Ez az alap, amíg birta, fedezte a kiadásokat, de amint kimerült — és ez napirenden volt —, minden költséget a városi pénztár fedezett. A városnak akkor is volt téglalehető kemencéje, mint most téglagyára, onnan került az építkezéshez való téglák. A templom homlokzatát és a tornyot egy év alatt, 1731-ben építették meg. A harangokat 1739-ben szentelték fel, a teljes befejezésig mégis még tíz esztendő múlt el, ami alatt folyt a belső kiképzés, felszerelés és díszítés. „Olyan ragyogó volt, hogy párját ritkította”. Végre 1749-ben befejezték az építkezést, mint azt a köruson volt régi felírás bizonyította, bár ez a dátum nem egyezik a főkapu fölött látható Anno 1751 évszámmal. Különös véletlen lehet, hogy a hírhedt szegedi boszorkány-pörök pontosan a Demeter-templom építésének idejére (1728—1744) esnek.

Ha majd lebontják egészen az öreg templomot, akkor azok nevében, akik még ragaszkodnak a múlt szép emlékeihez, azzal a kéréssel járunk a nemes város tanácsához, vagy azokhoz, akiket illet: *mentsék meg azokat a templomrészleteket, felszerelési tárgyakat, díszeket, amelyek megérdemlik a megőrzést és helyezték el azokat a városi muzeumba.* Van néhány olyan részlete a templomnak, amelyek föltétlenül muzeális értékek s amelyek bizonyosan elkallódnának, összetöredeznének, megsemmisülnének, de legalább is eltűnnének a köz részére, ha előre nem gondoskodnak megmentésükről.

Szó volt róla annak idején, hogy a lebontandó oltárokat majd más kisebb templomoknak engedik át. Nem tudom, mi lett a lebontott főoltárral és a szószékkel, de nem hiszem, hogy akadna vidéki kis templom, amelybe az beférne. Pedig azt az oltárt a műemlékek bizottsága műemléknek nyilvánította. Az újabban keletkezett mellékoltárokat bátran oda lehet adni falusi vagy tanyai templomoknak, azok ott igen jó helyen lesznek. Ellenben a

XVIII. századból való nagyméretű barokk-rokoko keretű mellékoltárokat vétek volna valami eldugott falusi templomba elhelyezni — ha egyáltalán elhelyezni lehetne nagy méretük miatt, — mert föltétlenül művészi becsük megkívánja, hogy azok a városban maradjanak, közhasználatra vagy közszemléletre. Tehát vagy egy másik templomban s itt elsősorban stíljének összhangzatossága miatt, a felsővárosi minorita templom jöhet szóba, vagy a városi muzeumba. Sőt merem azt a gondolatot is felvetni, hogy állítsák fel ezeket az oltárokat az új fogadalmi templomban, mellékoltárokként, természetesen csak ideiglenesen, addig, míg a templom végleges teljes stílszerű belső kiképzését és felszerelését megkapja. Itt nem lehet stílustalanságról beszélni, mert eltekintve a számos példától, amely szerint híres középkori templomokban bizony nagyon jól megérnek a barokk stíli oltárok, itt arról van szó, hogy szép és művészi emlékeket helyezünk el, értékükhöz méltó helyen.

A templom főkapuját, sajnos, nem lehet megmenteni egészében, pedig megérdemelné. De meg kell menteni az ajtó feletti nagyon szép rokokó vasrácsot és az ajtószárnyak egykoru vasalásait, kilincseit, sarokvasait. Ugyanigy megmentendők a sekrestye ajtóvasalásai, amelyek már nem a templomrestaurálás idejéből valók, stíljük későbbi időre mutat. Ezek, valamint a templomlépcső szép barokk oldalrácsa is a muzeum részére megmentendő. A XVIII. század második feléből való a szép stílusú örökmécses, a kőből faragott keresztelő kut és a két szenteltvíztartó. Reizner nagy művészi hanyatlásnak mondja azt, hogy a templom restaurálása alkalmából készült szobrok fából valók. Ebben nincsen igaza, ha azt az oltáron levő angyal-szobrokra értette. Azok és a főhomlokzat két szobrára föltétlenül megérdemli a muzeumi elhelyezést. Odaválók a fából faragott, aranyozott rokokó-stíli gyertyatartók is. A templom egyetlen epitáfiumát, a báró Bajalich-féle emléktáblát is meg kell menteni.

Végül pedig arra kérjük a templombontást intézőket, hogy annak idején tegyék lehetővé muzeumi szakember részvételét a bontási munkálatoknál, hogy a falbontás alkalmával esetleg még előkerülő régiségek idejében megmenthetők legyenek. Ez különösen a kriptá feltárása alkalmával lesz igen fontos, mert mint fentebb említettem, ott lehet majd megállapítani a legrégebb templom keletkezését, korát és stíljét.

Peidl nem utazik Londonba. Budapesti tudósítónk telefonja: Híre terjedt, hogy Peidl Londonba utazik és ott érintkezésbe lép az angol szocialista párt képviselőivel. Hír szerint értesítés jött az angol munkáspárttól, hogy amennyiben Ramsay Magdonald kormányra jutna, megbeszélésre hívnák ki a magyar szocialisták egyik képviselőjét. Kérdést intéztünk ebben az ügyben a szociáldemokrata párttal és azt a választ kaptuk, hogy az egészről egy szó sem igaz.

Telefon: **Belvárosi Mozi** Telefon: Pénztár 582. Igazg. 258.

Csütörtökön, január hó 17-én

Csak 16 éven felülieknek!

Ivan Mosjoukine és Mme Lisenkó,

a „Gyönyörváros” főszereplőivel:

LEGYEN IGAZSÁG

Nagyszabású dráma 5 felvonásban.

Egyidejűleg:

Éjfél utött az óra

Nordisk dráma 5 felvonásban.

Főszerepben: **Gorm Schmiedt.**

Előadások kezdete: fél 5, fél 7, fél 9 órakor.

CIPŐ!

769

Gummitalpu fekete . . . 160.000

bagaria . . . 175.000

Női box félcipő . . . 70.000

„ „ „ lakk caplival 75.000

Robicseknél, Feketesas-utca 16.